

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΠΕΡΛΙΟΥΣ

Η αναγνωρία της αξίας του. Η αρχική αποτυχία των έργων του. Δυσάρεστες συνέπειες των απογοητεύσεων. Μιά ιστορική παράσταση. Οι Τρώες στην Καρχηδόνα και η παρωδία των εχθρών του Μπερλιός. Στη Βιέννη και στη Ρωσία. Η πεθερά του Μπερλιός. Οι φίλοι του. Ο φόβος του θανάτου. Ο θάνατος του γιου του. Ένας γεροντικός έρωας κλπ.

Η αξία των μεγάλων καλλιτεχνών δεν αναγνωρίζεται πάντοτε ενόσω αυτοί ζούνε αλλά κάποτε πολύ αργά, όταν έχουν πιά ήδη πεθάνει. Αυτό συνέβη και με τον Μπερλιός, τον σπουδαιότερο γάλλο μουσικό και έναν από τους μεγαλείστους του περασμένου αιώνα. Μολονότι έγραψε θαυμάσια μελοδράματα, που θαυμάζονται σήμερα απ' όλους, στην εποχή του ωστόσο δεν έσημείωσαν την παραμικρότερη έπιτυχη, και μόνον την αδιαφορία, την αποδοκιμασία και την χλεύη προέβλεσαν. Και όσον μὲν αφορά το μεγάλο κοινό, δικαιολογείται εν μέρει. Η μουσική του Μπερλιός ήταν πολύ επαναστατική, πολύ νεωτερική για νά την καταλάβη. Είπε όμως ανεξήγητο το πώς οι κριτικοί, οι μουσικοί και όσοι εν γένει έξερσαν από μουσική, τον παραγνώρισαν σε τέτοιο βαθμό.

Είχε τόσο απελπισθή από τις αλληπάλληλες αποτυχίες του ο μεγάλος μουσικός, ώστε είχε καντηήσει τρομερά ευέξαπτος, νευρικός, αρρώστος. Όλα τὸν πείραζαν, πουθενά δεν εύρισκε ησυχία. Το βέβαιον όμως εινε ότι και το κοινό, και οι μουσικοί ίδιοι που δεν τὸν έχονευσαν, τὸν δειχξαν τρομερή σκληρότητα. Όταν παιζόθηκε το μελοδράμα του «Μπενβενούτο Τσελλίνι» στην αϊθουσα του θεάτρου έγινε σωστό πανδαιμόνιο. Φωνές, ουρλιάσματα, ποδοκροτήματα, έσχημάτιζαν ένα τρομακτικό θόρυβο. Οι θεαταί έμμοιόντο τις φωνές όλων τῶν ζώων. Γαϊγίζαν, νιαούριζαν, έβρουζωνταν, εγγάριζαν, έτσι πὸν νομίμας ότι βρισκόσουν σε θηριοτροφείο.

Όσοι οί αποτυχίες του δεν απέλιξαν τὸν Μπερλιός. Πάντα έλλπιζε ότι κάποτε θ' αναγνωρίζετο η αξία του. Γι' αυτό και μολονότι τὸν έπρόσθεραν θέσεις στο έξωτερο, δεν έβρυγε από τή Γαλλία. Ο μόνος του πόθος ήταν ν' αναγνωρισθή στην πατρίδα του γιατί σ' άλλα μέρη, και ιδίως στην Γερμανία, τά έργα του είχαν από καιρό έπιβληθεί, και εταίχωνταν οι πολλά θεάτρα, με μεγάλη έπιτυχη.

Λίγο καιρό μετά τὸν «Μπενβενούτο Τσελλίνι» παιζόθηκε ένα άλλο του έργο : «Οι Τρώες στην Καρχηδόνα». Ο Μπερλιός από τις πρόβες άκόμη κατάλαβε ότι το έργο του θ' απέτυχε. Την ήμερα τὸν γενικῶν δοκιμῶν, η γυναίκα ενός φίλου του, τὸν εινε νά βγαίνει από τὸ θέατρο τρομερά χλωμός, σαν φάντασμα.

— Μά τι έχετε λοιπόν τὸν ρώτησε τρομαγμένη. Μήπως οι πρόβες δεν πήγαν καλά ;

— Απ' εναντίας, άληγτησε ο Μπερλιός πέφτοντας σε μιὰ καρέκλα, έπιξαν θαυμάσια οι πρόβες, και αυτό άκριβῶς με απέλιζει. Εινε πολύ όφαιτο το έργο μου και θ' άποτύχη !

Και πράγματι απέτυχε κατασφωδῶς. Καισά νά μὴν έφτανε αυτό, οί εχθροί του έμνηξαν νέο μαχαίρι στην καρδιά του. Ύστερα από λίγες μέρες δοκίμασαν μιὰ παρωδία του έργου του, ένα μελοδράμα όπου οι ήθοιοι παρομοιάστηκαν με γελιοεις περικεφαλαίες και κρατώντας ο καθένας τὸ χέρι του, διάφορα άντικείμενα, πριόνια, κατσαρόλες, μαχαίρια, με τά όποια έκαναν διαβολικό θόρυβο.

Γιὰ ν' άντιδράση κατά της μελαγχολίας η όποία τὸν έκυριευσε ολοένα περισσότερο, ο Μπερλιός σκέφθηκε νά φύγη από τή Γαλλία. Και πράγματι, ύστερα από λίγο, έπηγε στην Βιέννη κατ' άρχάς, και ύστερα στην Πετρούπολη, όπου διηύθινε την έκτέλεσι διαφόρων έργων του. Και στη Βιέννη και στη Ρωσία, τὸν έκαμαν θαυμάσια ύποδοχη. Στην Πετρούπολη, όσο καιρό έμεινε, φιλοξενηθήκε από μιὰ πριγκίπισσα στο άνάκτορό της.

Όσοι, όταν γύρισε στο Παρίσι, κατελήφθη πάλιν απ' τήν ίδια απιστοδοξία. Και σαν νά μὴν έφταναν οι ψυχικοί πόνοι, είχε νά παλαίμα και μεμιὰ νεφρική αρρώστεια που χρόνια τὸν έβασάνιζε και πὸν με νέναν φριχάμο δεν μπορούσε νά την καταπραΐνη.

Μονη συντροφιά στα τελευταία χρόνια της ζωής του είχε ο Μπερλιός την πεθερά του, μητέρα της δεύτερης γυναίκας του που είχε πεθάνει. Ήταν μιὰ καλή και στοργική γυναίκα που τὸν περιποιότανε με μεγάλη άφοσίωσι. Φίλους δεν είχε. Μόνον του φίλοι ήταν τά σπουηγίτια, που πηγαναν και έτρωγαν ψίχουλα φρονιμ που τὸν έριχνε στο παράθυρο της κίμαράς του, τὸ πιάνο του με την μεγάλη ούρα και την άρπα του.

Όσοι δυο ξένοι κατάφεραν νά συνδεθουν μαζί του. Ο ένας ήτανε κάποιος Δανός συνθέτης, τὸν όποιον εδσο είχε συμπαθήσει ο Μπερλιός, ώστε τὸν διδασκε γαλλικά, και ο άλλος ένας γερμανός μουσικός, η γυναίκα του όποιον φρονότανε με άπειρη λεπτότητα στον Μπερλιός. Στο σπίτι του γερμανού, που ήτανε γειτονός του, πήγαινε συχνά ο Μπερλιός, και κατά την διάθεσι που είχε, είτε τὸν εταίχων αγαπημένα του κομμάτια, είτε κουβέντιζαν μαζί του, είτε δ-

ταν ήτανε κουρασμένος, έσίμωναν κοντά στη φωτιά έναν μεγάλο καναπέ, όπου ξαπλωνότανε ώρες δολόκληρες, με τὸ μυαλό του γεμάτο σκέψεις πικρές.

Όσο προχωρούσε ο καιρός, τόσο μεγάλωνε η άπογοήτευσή του. «Όχι μόνον πιά δεν έγραφε νέα έργα, άλλ' ούτε και πήγαινε ποτέ ν' άκούση τά έργα τὸν άλλων, πρώμα πὸν τὸν έκανε νά διακόψη την συνεργασία του στην «Εφημερίδα τὸν Συζητήσεων» όπου χρόνια έγραφε μουσικές κριτικές.

Διαρκῶς συλλογιζότανε τὸν θάνατο. «Είμαι εξήντα ενός χρόνων, γράφει στο ήμερολόγιό του. Δεν έχω πιά καμιά έλπιδα, καμιά φιλοδοξία, κανένα όνειρο. Ο γιός μου εινε διαρκῶς σχεδόν μακριά μου. Συχαίνουμαι τὸν άνθρώπου για την φριχτή του σκληρότητα και κάθε στιγμή λέγω : Θάνατε, έλα δταν θελήσης ! Γιατί άργεις !...»

Ο Μπερλιός ελάτρευε τὸν γιό του, έναν νεό που είχε ακολουθήσει τὸ ναυτικό στάδιο και ταξείδευε διαρκῶς. Ο θάνατός του υπήρξε τέτοιο φοβερό πλήγμα για τὸν δύστυχο μουσικό, ώστε η κατάστασίς του χειροτέρευσε. Ένας γιάτρος τὸν όποιον έπεσεκέφθη για νά τὸν συμβουλευθῆ, τὸν ρώτησε :

- Είστε φιλόσοφος,
- Ναι.
- Ε ! λοιπόν τότε, προσπαθήστε ν' άντλήσετε θάρρος από την φιλοσοφία, γιατί η αρρώστεια σας εινε αγίατρευτη.

Και τότε συνέβη κάτι εντελῶς περιεργο στην ψυχή του Μπερλιός. Όταν ήτανε έφηβος άκομη, είχε αγαπήσει μιὰ ξαίσια κόρη που την έλεγαν Έστέλ. Η Έστέλ τώρα πιά ήταν μιὰ γρηά με κάτασπρα μαλλιά, πὸν μόλις θυμότανε τὸ νεανικό της αυτό ειδύλλιο. Σ' αυτή λοιπόν την γυναίκα, ύστερα από πενήντα δολόκληρα χρόνια, ο Μπερλιός άρχισε νά γράφει τά θερμότερα ερωτικά γράμματά. Στο ξεχειλίμα αυτό ενός τόσο παλιού αισθηματός, πὸν ως εκ θαύματος είχε ξανανθίσει στην γεροντική του καρδιά, εύρισκε την μόνη άνακούφιση που τὸν δίδνε η ζωή.

Λίγο πριν πεθάνει, ο Μπερλιός πήγε στην Νίκαια. Ίσως ήθελε νά δώση εκεί ένα όφαιτο πλάισιο στον όψιμο έρωτά του. Στην «Κυανή Άκτις» είχε παίει πολλές φορές κατά την διάρκεια της ζωής του, και τώρα έκανε τὸν περιπάτο τὸν κατά μήκος της Μεσογείου, κάτω από τις γλυκομύριστες πορτοκαλιές, οι νεανικές άναμνήσεις άνάβρυσαν από μέσα του και τὸν έλημμυρούσαν έναν πύργο έρειπωμένο, χορταριασμένο, όπου φροσμονόσαν οί άνεμοι και πὸν η μεσαιωνική όψη του τὸν βύθιζε σε άτέλειους ορμησμούς. Με άπέρανη αγαλλίαση άνέπνευε τὸν μυρωμένο αέρα τὸν κήπων, όπου άλλοτε είχε πλάσει τὸς ελάτιδες και πὸν η σκληρή μοίρα του τις είχε νεκρώσει μιὰ μιὰ.

Μιά μέρα, ενώ περιδιάβαζε στον αγαπημένο τὸν πύργο, τὸν έπιασε έξαφνα μιὰ σκοτοδίνη και ξαπλώθηκε στους βράχους φαρδύς-πλατύς. Τὸν σήκωσαν με τὸ πρόσωπο καταματωμένο. Την άλλη μέρα ξανάπεσε. Δύο άγγλοι τὸν μετέφεραν στο ξενοδοχείο του.

Αισθανόμενος νά τὸν εγκαταλείπουν ολοένα περισσότερο οι δυνάμεις του, επέστρεψε στο Παρίσι. Άλλά παρ' όλες τις περιποιήσεις της πεθεράς του, η κατάστασίς του χειροτέρευσε. Την τελευταία φορὰ που εθεάθηκε, ήταν τόσο τρομακτικά αδύνατος, η όψη του τόσο άποστεωμένη και πελιδνή, ώστε φαίνονταν ήδη ώσαν νεκρός.

Πέθανε τὸν Μάρτιο του 1889, σε ήλικία εξήντα έξη χρόνων, παίρνοντας μαζί του στον άλλο κόσμο την άπέρανη πικρία και την άπογοήτευσή του, δηλ του την άπληθεια για τὸς ανθρώπους που είχαν σταθῆ άνικανοί νά νοιάσουν την μεγαλοφυία του.

ΑΝΕΜΩΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Ο πὸν πλούσιος άνθρωπος εινε κείνος που έχει λιγώτερες έπιθυμίες.

— Ο άνθρωπος που έζησε περισσότερο δεν εινε κείνος που άριθμει πολλά έτη ζωής, μά κείνος που κατάλαβε καλύτερα τὸν κόσμο.

— Η στοργή, τὸ καθήκον και η ανθρώπινη κοινωνία : αυτές οι τρεις παρηγοριες χίμαιρες δίνουν κουράγιο τὸν ανθρώπου.

— Ο χρόνος εινε σαν τὸ χορμα : μὴν τὸν σπαταλάτε άδικα, πάντα θάχετε την άνάγη του.

— Αν θέλετε νά σῶς αγαπάνε οι γυναίκες, νά κάνετε πάντοτε τὸ αντίθετο από κείνο πὸν σῶς λένε.

Ο Μπερλιός

